

kennis, vae victis! Ga, grote bezorger van mensendauw, jij weet! (*Een bord zakt naar beneden in de fabriek Emyrex. Een bureau. Flash-back: vervolg. Bezoek van de ouders.*)

Jonathan Is er veel volk?

Moeder van een leerling De gang zit vol, mijnheer.

Jonathan Ongeruste ouders wachten tot de deur opengaat, zittend, de handen op de knieën.

Grégoire Men wacht op jou als op een dokter.

Moeder van een leerling Mijnheer de ..., ik ben u komen opzoeken.

Jonathan U verwacht dat ik u de hand reik, nietwaar? Ik zie dat aan uw hand; die is opgeplooid als een gewonde vleugel aan uw borst. Ik ben leraar, u niet. Ik heb moeite om iedere maand rond te komen, maar u wordt niet verondersteld dat te weten: spijtig. Tot daar aan toe. Ziehier mijn hand. Onder volksmensen...

Moeder van een leerling Uw hand is zacht, en rein. (*Zij gaan zitten.*)

Jonathan Eerst en vooral, kijk toe hoe ik deze kleine, ogenschijnlijk gouden, balpen hanteer. Hij dwarrelt. Precies een veertje. Het gaat dus om uw zoon Eric. Ik zie het al. (*Tot Grégoire.*)

Een vogel voor de kat, maar ik kan het haar niet zeggen. Er zijn drie kinderen. De vader klopt zoveel mogelijk overuren. Er zijn niet eens drie slechte boeken in het huis. Eric is charmant: hij kijkt mij aan als een vis op het droge. (*Tot de moeder.*)

Ik mag niet zeggen dat ik niet tevreden ben over hem. Ik moet bekennen dat hij bij mij heel sympathiek overkomt. Zijn vader is arbeider. Zoals mijn vader. Een jaar geleden is hij gestorven. Toen hij mij ontvallen is, was ik alles kwijt. Merk u niets op? Mijn bureau.

Eenvoudig, duidelijk geen vakmanswerk, maar het is een bureau. Hier zijn de sleutels. En mijn diplomatas? Wij zijn diplomaten.

Moeder van een leerling Zijn vader is niet kunnen komen. Hij werkt 's zaterdags.

Jonathan Ik hou heel veel van Eric.

Moeder van een leerling U bent de leraar die hij verkiest.

Jonathan Ik heb nogal contact met mijn leerlingen. Maar de ijzereen vuist in de fluwelen...

Grégoire Uitstekend.

Jonathan Hij is wel opgevoed.

Moeder van een leerling We doen wat we kunnen.

Jonathan Laat hem niet optrekken met om het even wie.

Grégoire Wat doet hij als hij 's avonds thuiskomt?

Jonathan Ja, als hij van de les terugkomt, hoe gedraagt hij zich?

Moeder van een leerling Eerst zijn huistaken. Daarna spelen.

Grégoire Uitstekend.

Jonathan Merk op dat ik onmiddellijk geraden had dat hij een arbeiderskind was, een verdienstelijk kind, met een handicap. De tanden een weinig verwaarloosd, iets zwijgzaam als men hem ondervraagt. Het spijtige, ziet u, is dat hij nooit zijn vinger opsteekt.

Moeder van een leerling Hij is nogal verlegen.

Jonathan Ik ging het u zeggen.

Grégoire Dat is vervelend.

Jonathan Zijn taalkennis blijft nogal ondermaats. Zijn punten spreken boekdelen. Twee... nul... drie... Ik lieg u niets voor.

Moeder van een leerling Ik heb vertrouwen in u.

Jonathan Hoe mooi is de Franse taal. Hij moet vooral lezen, lezen...

Moeder van een leerling Het is een luiërik.

Jonathan Dat mag u nooit zeggen, mevrouw. Leerlingen zijn niet lui. Een boek lezen, dat wil zeggen converseren met de grote geesten. Hebt u een woordenboek?

Moeder van een leerling Een kleintje.

Jonathan Ah, de woorden... Hij moet lezen, het woordenboek verslinden. "Le Bon Usage". Spreekt hij met zijn vader?

Moeder van een leerling Hij is er niet vaak. Mijn zoon zit dikwijls alleen, achterin de tuin kijkt hij dan naar de vogels.

Jonathan Asociaal. Maar misschien heeft hij belangstelling voor natuurwetenschappen?

Moeder van een leerling De centrale verwarming, mijnheer...

Jonathan Niet te veel t.v. Opgelet voor de vitamines; dat is goed hoor, 's winters. Voor de puberteit.

Moeder van een leerling Ik leg te veel beslag op uw tijd. Maar ik vraag u iets te willen doen. Zijn vader is heel streng. Hij zal nooit aanvaarden dat zijn zoon moet overzitten. Slagen, of anders de fabriek in. Help mij. Ik sta er alleen voor.

Jonathan Raak mij niet aan. U zal mijn pak verkreukelen.

Moeder van een leerling Doet u toch iets. (*Zij gaat buiten.*)

Grégoire Wat word je gerespecteerd. Leuk hier, lekker warm. Je hebt vakantie, een vast inkomen. Je kan de arbeidende klasse helpen.

Jonathan (*Zingt.*) Ik ben de redder. / Neem jullie klasagenda. / De renaissance is een keerpunt in de Westerse beschaving. / Hosanna! (*Een geldinzameling. Opnieuw in het decor van Emyrex. Jonathan legt een dikke omslag op tafel.*)

Jonathan Dit geld werd rondgehaald bij de leerkrachten voor Emyrex. (*Hij haalt er een bundel bankbriefjes uit van twintig frank.*)

Grégoire Twintig frank geven, dat is toch niet veel voor een leraar, niet?

Jonathan Ten opzichte van diegenen die niets geven is dat veel.

Grégoire Zijn er veel die niets geven?

Jonathan Ze geven niets: zij willen niet lezen. (*Toont een petitie lijst, voorafgegaan door een stuk tekst.*)

Jonathan Als men geld vraagt, is het ook om te lezen: "Het provinciaal steuncomité Zuid doet een omhaling in de onderwijssector om zijn solidariteit te betuigen met de werkers van Emyrex die zopas de bedrijfslokalen bezet hebben ten teken van protest tegen de multinational B.K...." Zij lezen dat, dan geven zij. Zoniet, dan is het alsof zij een biljet kochten voor één van die kleine tombola's...

Grégoire Zij die niets geven hebben schrik om aan politiek te doen in hun school.

Jonathan Ja.

Grégoire Ze hebben gelijk. Ze zullen nooit problemen krijgen.

Jonathan Daarnet leek je het eigenaardig te vinden dat zij niets gaven.

Grégoire Ik?

Jonathan Ja.

Grégoire Al bij al, een beetje geld geven, dat is niet aan politiek doen. Het is zelfs sympathiek vanwege mensen zoals jij. Men kan zomaar iets geven.

Jonathan En de ogen sluiten?

Grégoire Je hebt gelijk, dat zou niet ernstig zijn.

Jonathan Je moet het hun niet kwalijk nemen. Ze zijn arm getrouwd. Ze werken overdag, ze werken 's avonds. Ze spreken veel over vakantie. Ze hebben een net huis. Sommigen beginnen later te drinken. "Het haalt niets uit iets te geven, zeggen ze, trouwens de arbeiders hebben het goed." Zij spreken over het verleden, over de toekomst, maar ze leven in het heden.

Wanneer de leerlingen bij hen toekomen, zijn ze twaalf, vrolijk, en ze lachen; ze komen van de velden, van de terrils, van de parken, van de stukken braakland. Ze zijn levendig. Eén jaar later zijn velen droevig. Ze zijn mislukt. Zij weten dat zij nooit zullen zijn wat men heren noemt. Ze zijn naar school gekomen om het te leren en om het hun leven lang niet te vergeten. De meeste leerlingen en leraars zijn arbeiderskinderen.

Grégoire Heb jij de eerste keer dat men je een lijst voorlegde iets gegeven?

Jonathan Neen.

Grégoire Zie je wel.

Jonathan Ik was leraar. Ik ontving ouders. Ik had mijn verantwoordelijkheden.

Grégoire Je was gehuwd.

Jonathan Ja, met van alles. Ik ging om met voornamen mensen. (*Sequens. Jonathan herneemt de laatste noten van het lied dat het einde inluidde van het oudercontact. Dan volgt een wals. Flash-back van het bal, bij de notarisvrouw. Jonathan danst met haar. Suzanne danst met Eugène. Men kan een duo opzetten tussen Jonathan en de notarisvrouw. Elementen van een receptie.*)

Notarisvrouw U danst goed, Jonathan. Waar hebt u dat walsertalent vandaan?

Suzanne Mijn man kan alles.

Jonathan Mijn leven is een gave.

Notarisvrouw U bent een hele man geworden.

Alice Zij wonen in een van uw huizen, met glasramen en een balkon.

Notarisvrouw Wat ben ik gelukkig! Leve het leven! Leve de minuut die we beleven. Laten wij drinken, vrienden, en eten. Alles staat gereed.

Grégoire Mijn kinderen zijn geslaagd in het leven.

Notarisvrouw Deze avond ben ik er voor jullie. Veel plezier. De punch is verrukkelijk.

Eugène Barst. (*Sequens geldomhaling: vervolg.*)

Grégoire (*Telt de briefjes van twintig.*)... tweëndertig, drieëndertig, vierëndertig die twintig frank gegeven hebben. (*Jonathan neemt de briefjes van twintig.*)

Grégoire Vierëndertig maal twintig. Zeshonderdachtig frank. Dat is al een mooi sommetje.

Jonathan (*Kijkend naar de lijst.*) Nou, zelfs Durieu heeft twintig frank gegeven. Goed, goed.

Grégoire Ken je hem?

Jonathan Hij is aangesloten bij de vakbond maar komt niet naar de vergaderingen. Hij zegt: "Franco is een smeerlap." Hij zegt: "Schrijven is schrijven." De schrijver is heilig. Het wordt hem door de hemel ingegeven. En de hemel is noch rechts noch links. Hij kaft nauwgezet zijn schoolboeken zoals toen hij nog scholier was. Hij zegt na wat men hem voorgezegt heeft. Tot de leerlingen zegt hij: "Ik weet het. Jullie weten niets. Luistert dus."

Grégoire Twintig frank, dat is niet veel, maar ten slotte geven ze dan toch iets. Het is beter dan diegenen die niets geven en niet lezen. Twintig frank, daar krijg je bijna twee pinten voor, een brood.

Jonathan Je hebt gelijk, men moet twintig frank geven voor de arbeiders. Vader was er één. Ze gaan hem elke zondag opzoeken en gaan met hem soms naar de voetbalwedstrijd. Het is hun goed recht. Ze trouwen in de kerk om iemand plezier te doen.

Grégoire Het zijn goede kinderen.

Jonathan Ook ik ben op zekere dag begonnen met twintig frank te geven. (*Flash-back van het bal: vervolg. Dans. Een jonge arbeider komt binnen: Henri.*)

Notarisvrouw Wie bent u? Uw gelaatstreken zijn zo streng.

Henri Ik ben een oud-leerling van mijnheer. Een oud-leerling die arbeider geworden is.

Notarisvrouw Waarom niet? Er bestaan geen gekke beroepen. Kom binnen. (*Zij roept.*) Jonathan!

Henri (*Groet Jonathan.*) Ik begroet u in mijn oud-leraar.

Notarisvrouw De leraar en de leerling. (*De anderen dansen, behalve Jonathan en Henri die gaan zitten.*)

Jonathan Laten we gaan zitten. (*Een poos.*)

Jonathan Wat gaat de tijd toch snel.

Notarisvrouw (*Houdt op te dansen met Eugène.*) Niemand heeft ons aan elkaar voorgesteld!